

Protokoll från avgränsningssamråd Akeback

Plats	Teamsmöte	
Datum	2023-04-04	09:30–11:00
Närvarande	Louise Bergqvist	Länsstyrelsen Gotland
	Cornelia Rödén	Länsstyrelsen Gotland,
	Stefan Persson	Länsstyrelsen Gotland, chef miljö- och vattenenheten
	Eva Charlotta Helsdotter	Länsstyrelsen Gotland
	Susanne Storm	Länsstyrelsen Gotland, jurist
	Jonas Carlsson	Region Gotland
	Claudia Castillo	Region Gotland
	Axel Henckel	Sweco Sverige AB, jurist
	Hans Fridholm	Sweco Sverige AB, hydrogeolog
	Mattias Gerdin	Sweco Sverige AB
Kopia till	Jimmy Holpers	Sweco, uppdragsledare

Avgränsningssamråd enligt 6 kap. 28 § miljöbalken

Region Gotland (Regionen) har för avsikt att söka tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för en ny vattentäkt i Akeback. Då verksamheten inte automatiskt medför betydande miljöpåverkan så genomfördes ett undersökningssamråd under sommaren och hösten 2022. Syftet var att inhämta och presentera uppgifter som ger underlag för en bedömning av om verksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen Gotland (LST) har 2023-01-13 beslutat att verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Därför inleds nu processen med ett avgränsningssamråd.

Presentationen som visades under samrådsmötet bifogas denna minnesanteckning, se **bilaga**.

Ett förslag på samrådsunderlag samt ett PM med frågor skickades ut till Länsstyrelsen Gotland innan avgränsningsmötet. Samrådsunderlaget är modifierat sedan undersökningssamrådet med innehåll från samrådsredogörelsen.

Presentationerunda

Samtliga deltagare presenterar sig.

Presentation av frågeställningar från Region Gotland/Sweco

Region Gotland/Sweco presenterade en sammanställning av hur man har uppfattat länsstyrelsens beslut om betydande miljöpåverkan. En genomgång gjordes med förtydliganden kring uppkomna frågeställningar. Fokus lades på att diskutera influensområde/påverkansområde, vattenbalans samt risk för spridning av förorening från Södervägs brädgård. Även avgränsningen av MKB diskuterades. Nedan följer en sammanfattning av diskussionerna.

En presentation användes för att på ett överskådligt sätt förklara vilka bedömningar som Region Gotland/Sweco har gjort avseende bedömning av influensområde och att influensområdet inte varierar med grundvattennivån.

- Sweco/Regionen sammanfattar hur man har uppfattat de synpunkter som LST har inkommit med i beslutet om betydande miljöpåverkan (se **bilaga**).
- Sweco/Regionen förklarar vilka bedömningar som har gjorts avseende influensområdets utbredning (se **bilaga** de första figurerna), samt vilka provpumpningar som har gjorts och varför dessa provpumpningar har gjorts (se **bilaga**). Ett "maxuttag" illustrerar grundvattensituation i området vid uttag om 600m³/dygn Sweco/Regionen framhåller att påverkansområdets utbredning i plan är det samma oavsett var den schematiska grundvattennivån läggs, vilket är grundpoängen. Det spelar alltså inte någon roll var grundvattennivån är. Miljöeffekterna kan däremot ändras, t ex brunnar i omgivningen kanske inte utsätts för samma påfrestningar vid höga nivåer som vid låga nivåer.
- LST menar att det var slarvigt beskrivet med grundvattennivån i beslutet, man menade grundvattenbildningen. När nivåerna är lägre blir influensområdet större på grund av bedömt lägre grundvattenbildning.
- LST framhåller att platsen är bra ur många aspekter för en vattentäkt. Man vill snarare ha ett förtydligande i de bedömningar som har gjorts. LST tycker att modelleringen som har gjorts inte nödvändigtvis speglar verkligheten till 100 %, eftersom marken inte är homogen. Sweco/Regionen menar att modelleringen i kombination med mätningar visar påverkansområdet på ett bra sätt.
- LST menar att eftersom Regionen avser ansöka om att ta ut 600 m³/dygn så måste man visa att det går att ta ut 600 m³/dygn under en så lång tid som kan vara aktuell samt vid låga grundvattennivåer utan att öka spridning av förorening som finns vid Södervägs brädgård (vilket enligt LST inte har visats genom den utförda provpumpningen). Sweco/Regionen poängterar att uttaget i området inte är säsongbundet. Konsekvenserna av ett maxuttag kommer att beskrivas i MKB.
- Sweco/Regionen tar fasta på att det i första hand är grundvattenbildningen som avses vid bedömning av influensområde. Frågan ställs om en period utan grundvattenbildning eller en sommartillrinning ska konsekvensbeskrivas. Länsstyrelsen instämmer i detta och erinrar att den beskrivna verksamheten inte innehåller någon begränsning av maxuttag annat än att medeluttaget som årsmedelvärde inte får överskridas. Det är närheten till Södervägs brädgård som gör att det är viktigt att göra en bedömning vid lägsta grundvattennivå. LST hänvisar till SGU:s checklista över påverkan på grundvattenförekomst och att det i denna anges att ansökan förväntas innehålla en bedömning av kvantitativ påverkan vid ett "worst case"-situation. Sweco/Regionen konstaterar att genomförd bedömning har gjorts utifrån en mycket låg grundvattenbildning om 15 mm/år.
- Sweco/Regionen framhåller att det är grundvattenbildningen som är viktig i sammanhanget och inte grundvattennivån. Sweco/Regionen gör utifrån detta bedömningen att provpumpningar är tillräckliga vid olika grundvattenbildningar och uttag. Detta styrks av att det vid provpumpningar har uppstått stationärt tillstånd. Sweco/Regionen frågar om LST vill att provpumpningar (maximalt uttag) görs vid låga grundvattennivåer. LST svarar att det inte med nödvändighet behöver

göras provpumpning men att det är upp till Regionen att visa att ett maximalt uttag kan ske utan att öka spridning av förorening som finns vid Södervägs brädgård. En provpumpning är önskvärd men kan ersättas med andra undersökningar så länge verksamhetsutövaren kan visa på miljöeffekterna vid sämsta förhållanden.

- Regionen undrar om det krävs tillstånd för provpumpning med maximalt uttag vid låga grundvattennivåer. LST kan inte säga om det krävs tillstånd. Det är sökande som ska göra den bedömningen.
- Sweco/Regionen redogör för hur bedömningen har gjorts av vattenbalansen, vilket är närmare beskrivet i samrådsredogörelsen. Frågan ställs vilka ytterligare utredningsåtgärder som behöver göras? LST saknar i underlaget ett resonemang kring hur Regionen tänker kring påverkan med avseende på climateffekter. LST tipsar om att utgå från SGU bedömningsgrunder. Det är mer en fråga om att utveckla resonemanget.
- Risk för spridning av föroreningar från Södervägs brädgård (se **bilaga**). Sweco/Regionen beskriver hur influensområdet fastställts. Det bygger på mätningarna som är gjorda utifrån bedömt stationärt tillstånd i observationsbrunnar vid provpumpning. Sweco/Regionen bedömer att fastställt influensområde är korrekt eftersom det inte uppmättes någon påverkan vid de brunnar som ligger utanför influensområdet. Illustration av avsänkningstratt från presentation visas och förklaras. Bilden visar en linjär avsänkningstratt medan det inte är så i verkligheten (eftersom avsänkningen avtar logaritmisk från uttagspunkten). Sweco/Regionen har visat att brunnarna närmast öster om brädgården är utanför avsänkningstratten. Påverkansområdet är bestämt utifrån en avsänkning större än 0,3 meter vilket är konservativt för bortledning av grundvatten ur berg. LST invänder att berget i verkligheten inte är en homogen massa i marken. Det finns ett antal sprickor som kan påverka, därför har LST även skrivit i sitt yttrande att det hade varit bra med fler observationspunkter för att kunna kontrollera nivåförändringar vid provpumpning. LST påpekar att det har varit luktproblem (härstammande ifrån Södervägs brädgård) i åtminstone en brunn som ligger nära redovisad avsänkning. Föroreningen vid Södervägs brädgård bedöms finnas till ett djup av åtminstone 20 meter men är inte avgränsad i djupled. Sweco/Regionen påpekar att det inte har skett någon reaktion genom nivåförändringar till följd av provpumpningen i undersökta brunnar närmast Södervägs brädgård. LST menar att provpumpningen inte har gjorts vid sämsta förhållanden och därför har man inte visat på "worst case". LST skulle vilja ha verifierat i ytterligare en brunn mellan vattentäkt och brädgård för att visa att modelleringen stämmer.
- Det finns en risk att grundvattendelaren förflyttas. Om detta sker (oberoende risk) kan det innebära transport av föroreningar från en grundvattenförekomst till en annan. Sweco/Regionen framhåller att om detta sker skulle det vara på grund av torka och inte på grund av planerad verksamhet. LST menar att det inte spelar någon roll, det handlar om att man inte får sprida föroreningen över ett större område. Sweco/Regionen frågar vad ordet inträngning innebär? Sweco/Regionen tolkar det som att inträngning är mellan grundvattenförekomster. Planerad verksamhet medför inte att

grundvattendelaren kan förskjutas och medför därmed inte någon inträngning av förorening i grundvattenförekomsten (ingen försämring eller äventyrande av kvantitativ status). LST menar att det inte är tolkningar av begrepp som bör ligga i fokus, det är spridningen som är intressant. LST framhåller att Regionen måste visa att verksamheten inte kommer bidra till en spridning av föroreningar. Om detta sker så är det en otillåten försämring av statusen i vattenförekomsten (kemisk status). Beviskravet är inte att det ska vara uteslutet utan att det ska vara "visat".

- På frågan om synpunkter på avgränsningen av MKB svarar LST att avsnittet om förorenade områden bör ses över. Det stämmer inte att föroreningen är avgränsad till markgrundvattnet. Föroreningen är inte begränsad i djupled.
- Sweco/Regionen meddelar att det blir en bredare samrådskrets än tidigare. Det blir direktutskick till särskilt berörda samt till fastighetsägare nära brädgården, annonser i lokaltidning, samt direktutskick till statliga myndigheter. Samrådet ska ske skriftligt.

Avslutande ord från LST

- Det är viktigt att bedöma risken noggrant. Även om sannolikheten är liten blir konsekvensen vid en spridning av föroreningen vid Södervägs brädgård stor, vilket leder till krav på mycket noggranna undersökningar.
- LST avslutar med att framföra att det är ett bra område att placera en vattentäkt ur många aspekter, men att riskerna måste utredas noggrant.

Bilaga: Presentation som visades under mötet

Sekreterare

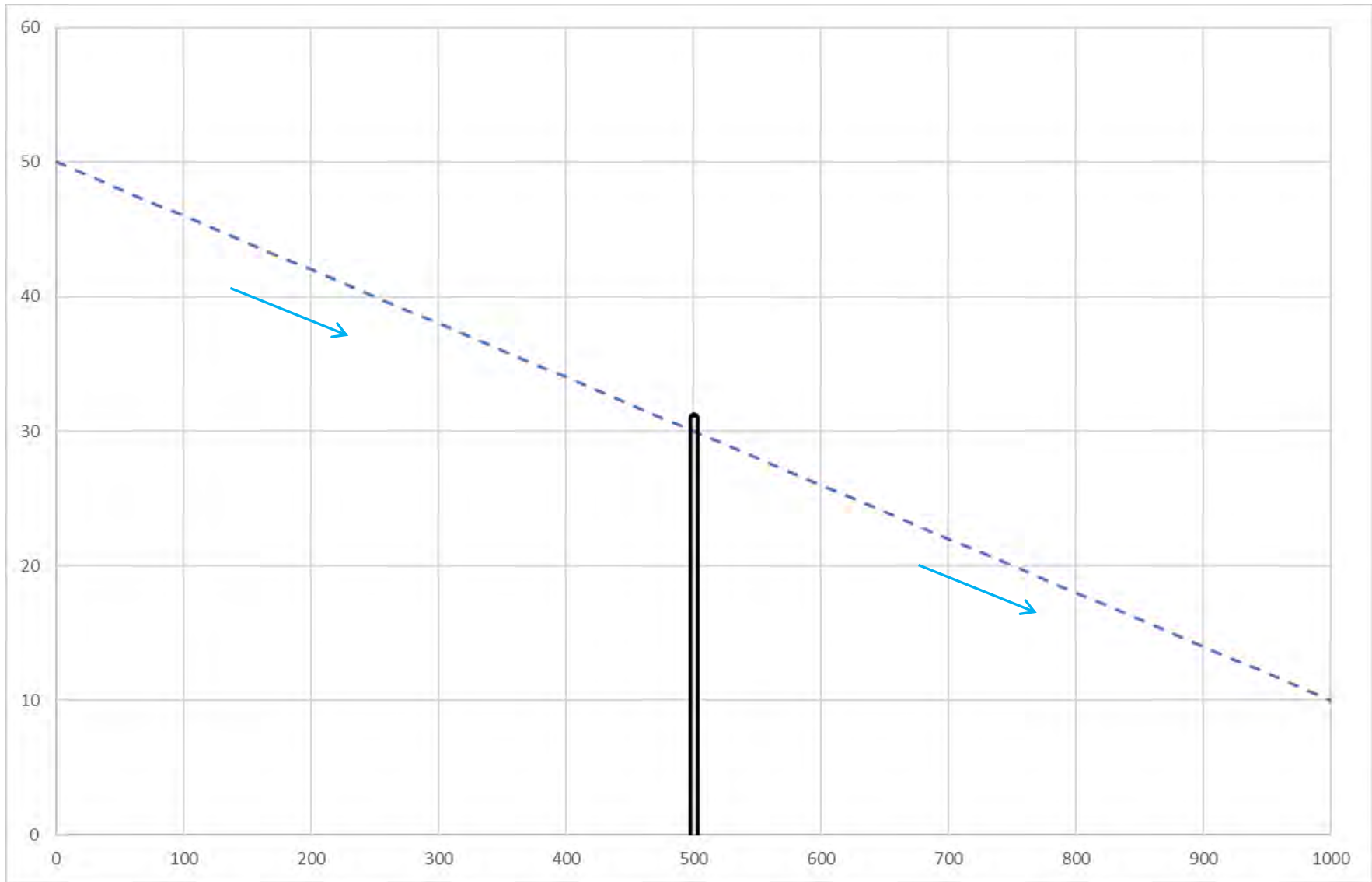
Mattias Gerdin

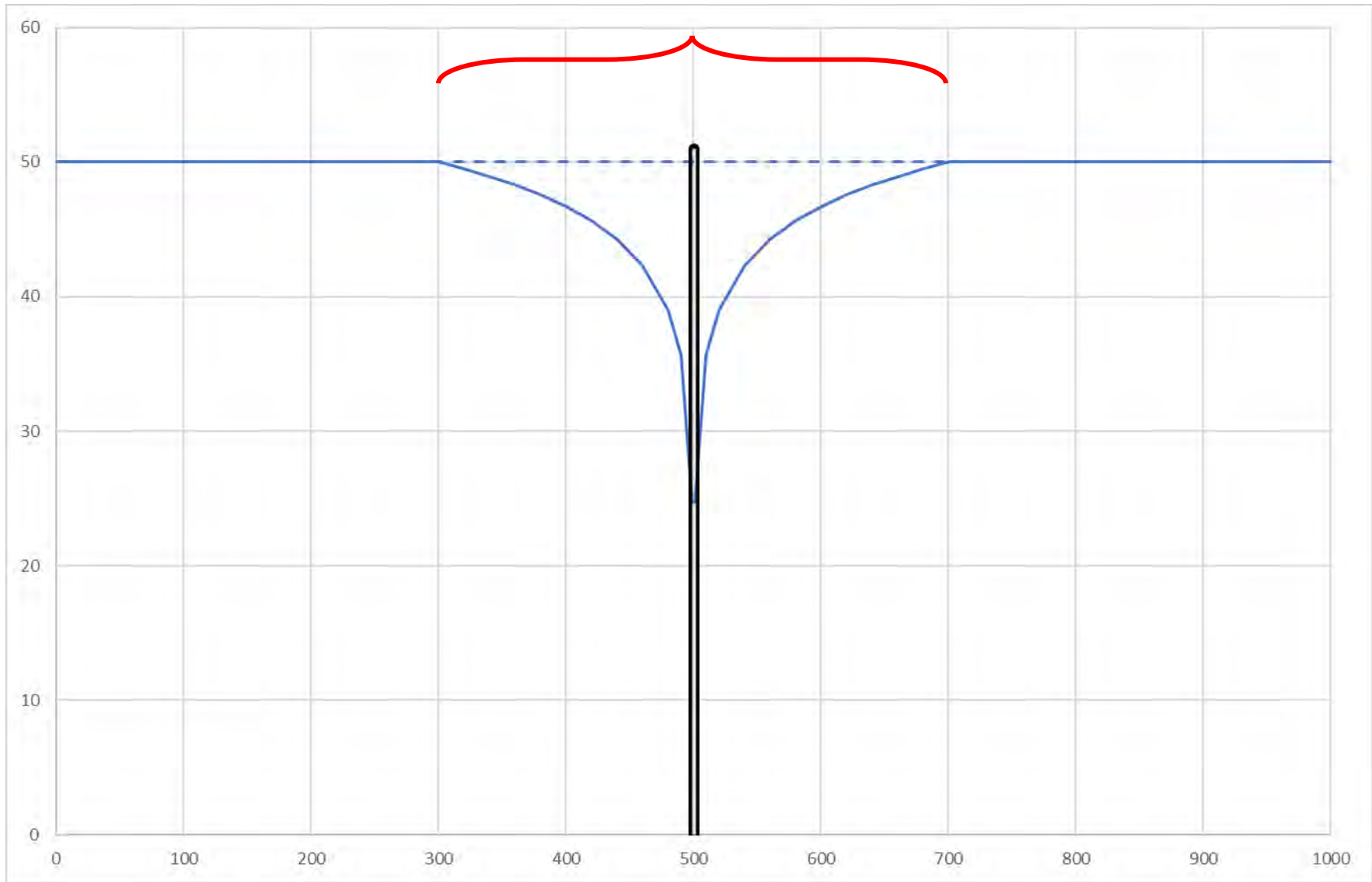
Avgränsningssamråd: Akebäcks vattentäkt

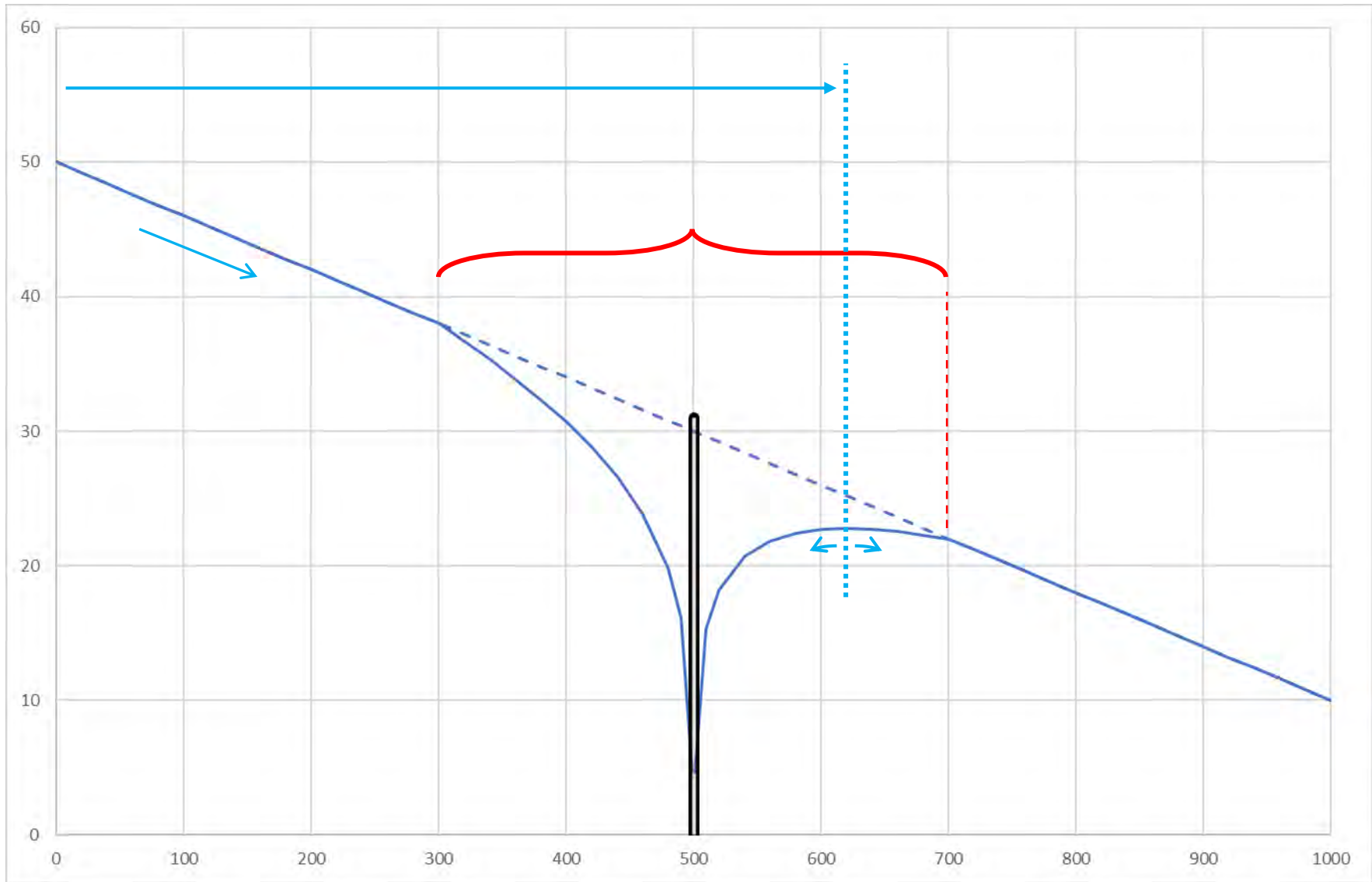
Frågor angående bedömning av influensområde för planerad verksamhet

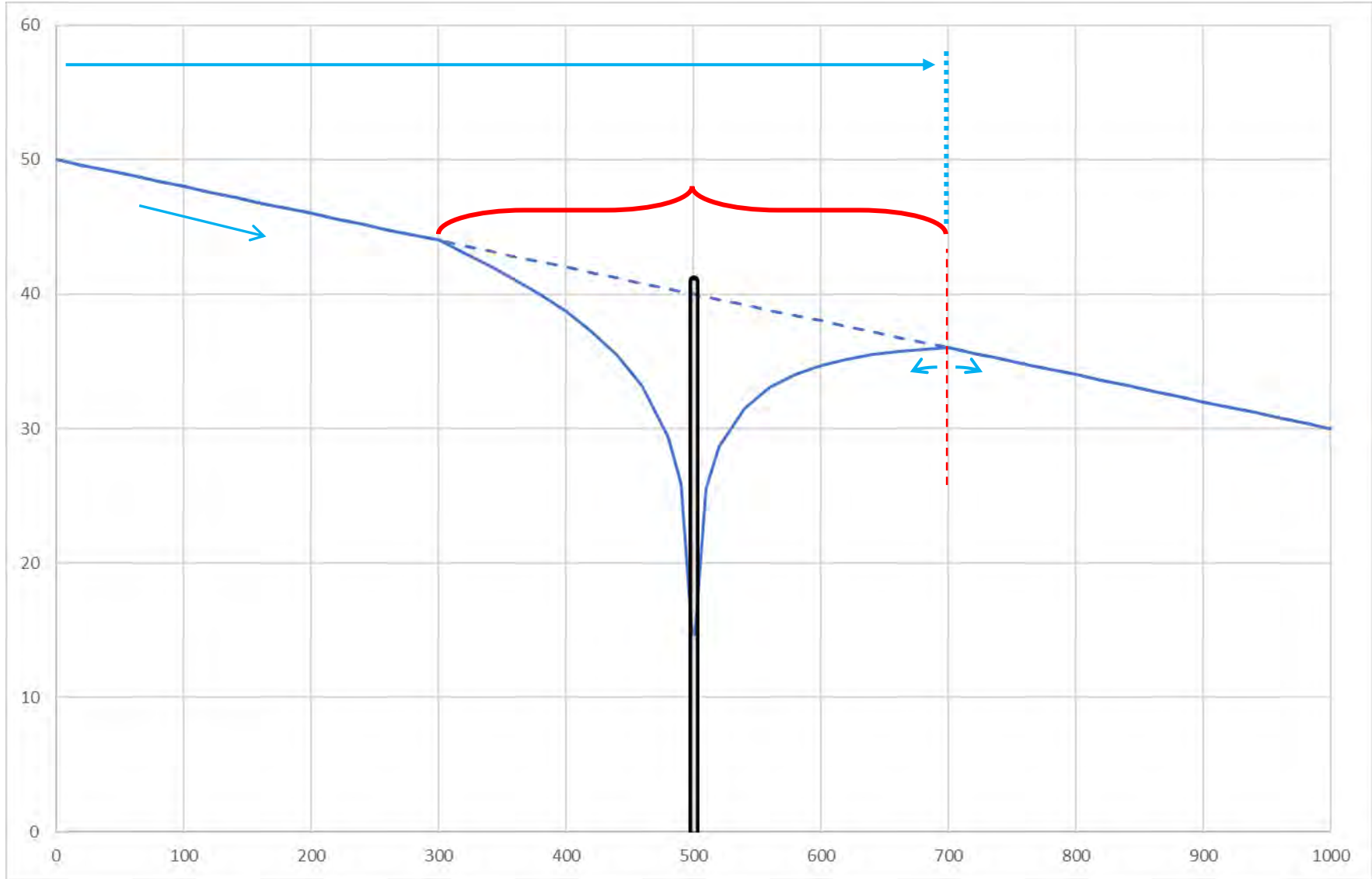
Länsstyrelsens beslut om BMP 23-01-13

- Länsstyrelsen bedömer att påverkansområdet i regel påverkas av grundvattennivån.
- Beroende på grundvattenbildning och grundvattennivåer kan influensområdet variera i olika grad.
- Länsstyrelsen bedömer att de utförda provpumpningarna inte är tillräckliga eftersom provpumpning i linje med maxuttag inte har gjorts under längre sammanhängande perioder med låga grundvattennivåer (och ett maximalt influensområde har därmed inte utretts enligt länsstyrelsens bedömning, Swecos anm.)
- På grund av avsaknaden av observationspunkter öster och norr om uttagsbrunnarna anser länsstyrelsen att det saknas tillräckligt med data för att avgränsa influensområdet för vattenuttaget.
- Förväntade förändringar med hänsyn till kommande klimatförändringar behöver belysas.









Utförda provpumpningar

- Inledande provpumpning med $Q=14 \text{ m}^3/\text{h}$ (motsvarande $340 \text{ m}^3/\text{d}$) under period med låga grundvattennivåer.
 - Observerade påverkan i känsliga brunnar → uttaget sänktes till $Q=8 \text{ m}^3/\text{h}$ (motsvarande $190 \text{ m}^3/\text{d}$).
 - Känsliga brunnar utgörs av sådana som nyttjar artesiskt grundvattentryck, dessa är identifierade.
- Provpumpning med $Q=14 \text{ m}^3/\text{h}$ under period med högre grundvattennivåer.
 - Ingen skadlig påverkan på artesiska brunnar → uttaget ökades till $Q=20 \text{ m}^3/\text{h}$ (motsvarande $480 \text{ m}^3/\text{d}$), dvs mer än planerat medeluttag.
- Provpumpning med $Q=25 \text{ m}^3/\text{h}$ (motsvarande $600 \text{ m}^3/\text{d}$) under period med höga grundvattennivåer.
 - Utfördes för att testa högt uttag (motsvarande planerat maxuttag) utan att påverka omgivningen negativt.
 - Ingen skadlig påverkan på artesiska brunnar.
 - Snabb återhämtning vid avslut av provpumpning → representerar på ett bra sätt ett kortvarigt maxuttag.

Frågor angående bedömning av influensområde för planerad verksamhet

Swecos frågor

1. Kan länsstyrelsen utveckla skälen till sitt ställningstagande att influensområdet och påverkansområdet påverkas av grundvattennivån? (alt. kan länsstyrelsen instämma i den bedömning som gjort här idag).
2. Sweco tolkar det som att provpumpningar med maxuttag vid låga eller mycket låga grundvattennivåer borde ha gjorts enligt länsstyrelsens bedömning för att provpumpningar ska bedömas som tillräckliga. Är det en korrekt tolkning?

Frågor angående bedömning av Vattenbalans

Vid undersökningssamrådet diskutades bedömningen av vattenbalansbedömningen:

”Länsstyrelsen godtar att vattenbalansen beskrivs inom ett påverkansområde som är samma som influensområdet. Influensområdet ska fastställas med en konservativ metod med hänsyn till klimatförändringar. Eftersom grundvattenuttag för enskilda täkter och för jordbruk inte är tillståndspliktig vattenverksamhet kommer en vattenbalansbedömning att behöva grunda sig på uppskattningar gällande sådana uttag. Dessa uppskattningar kommer att redovisas transparent.” (minnesanteckning samrådsmöte 22-07-05)

Fråga angående bedömning av vattenbalans

Länsstyrelsens beslut om BMP 23-01-13

Av länsstyrelsens beslut om betydande miljöpåverkan följer att länsstyrelsen anser att osäkerheterna för influensområdets omfattning och klimatförändringarnas effekter gör att frågan om vattenbalans behöver utredas ytterligare.

Sweco fråga:

Vilka ytterligare utredningsåtgärder syftar länsstyrelsen på i sitt beslut?

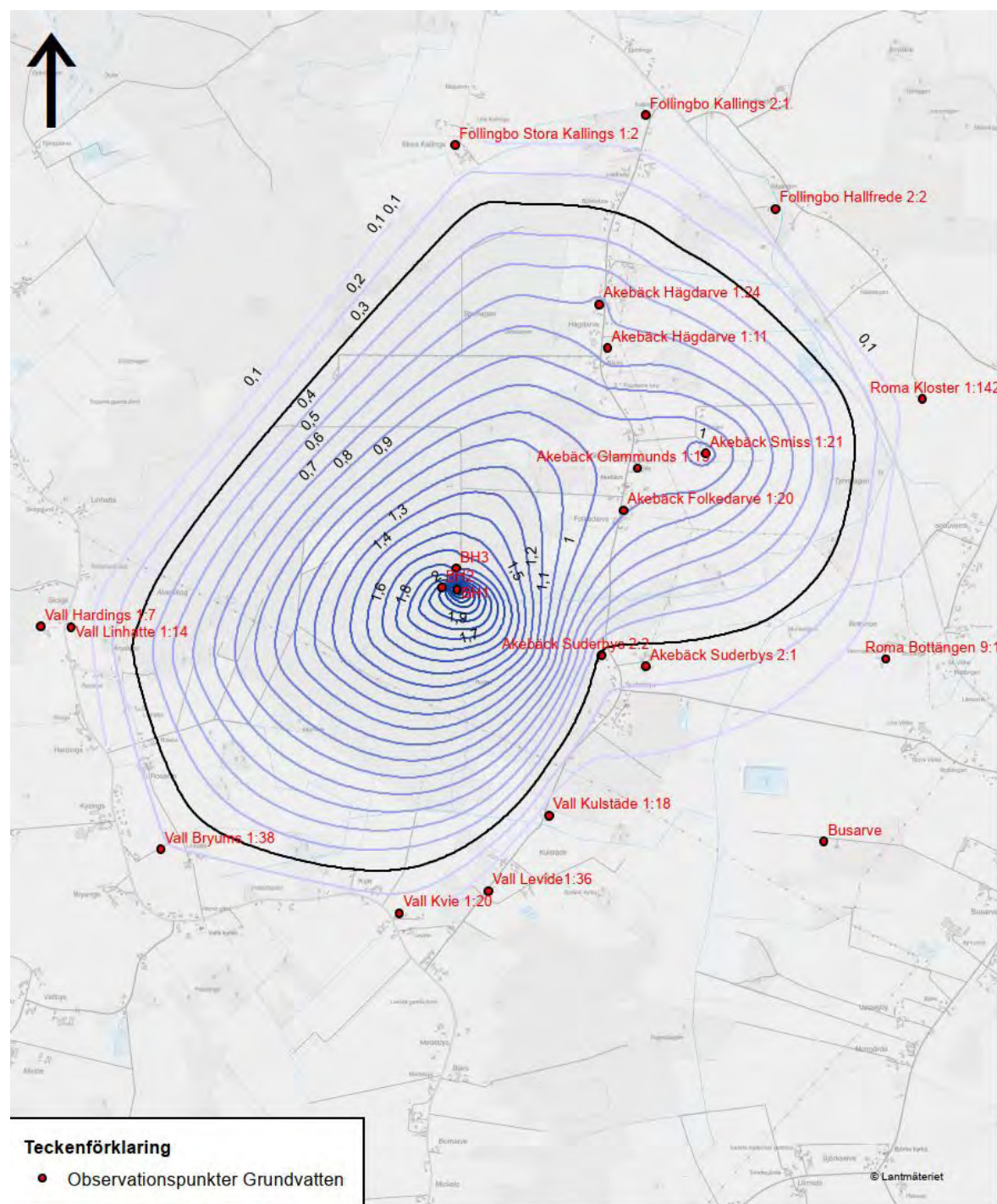
(utredd vattenbalans bygger på bedömning av hushåll inom influensområdet och lantbrukare inom och i anslutning till samma område)

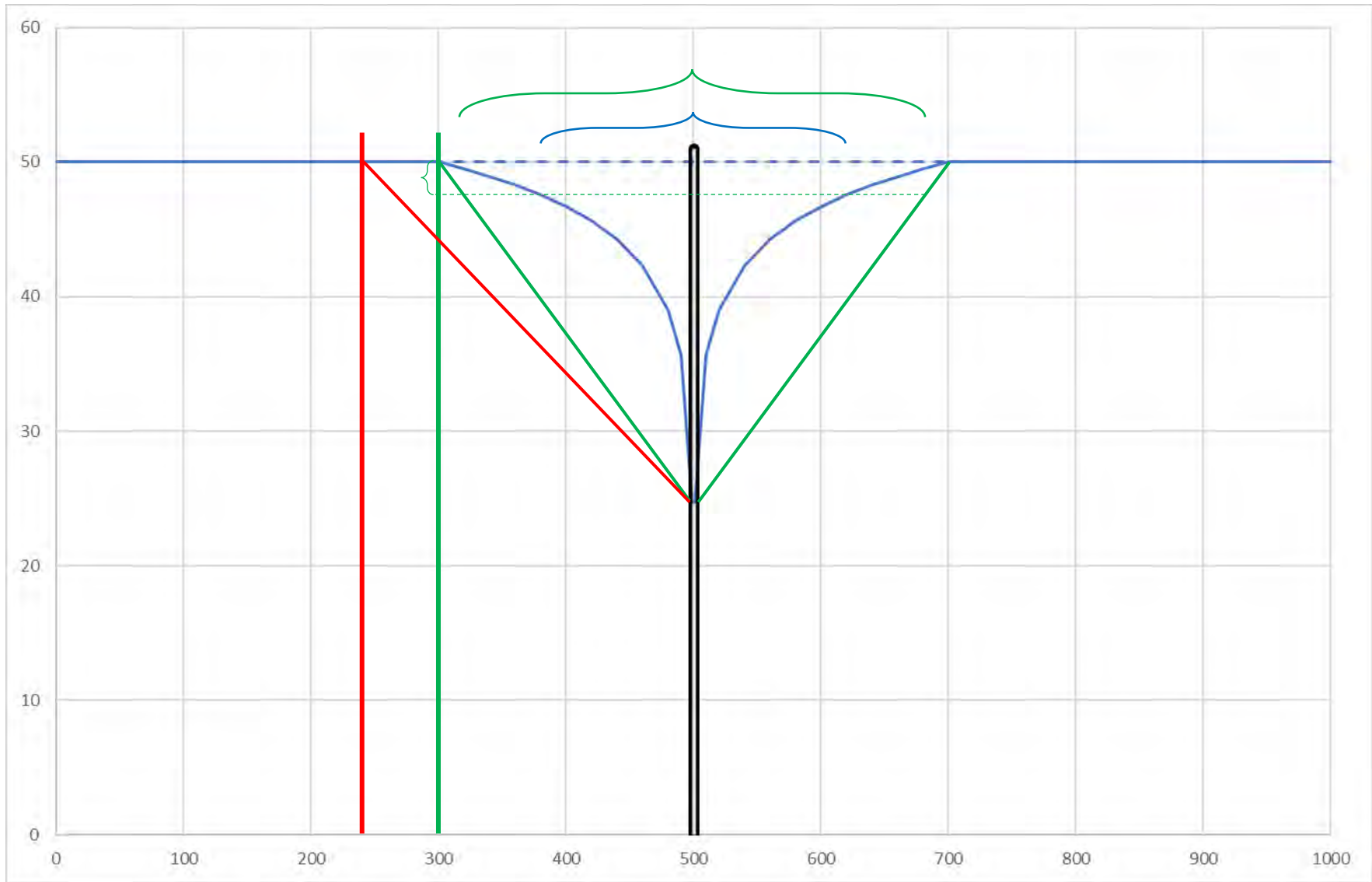
Fråga angående bedömning av risk för spridning av föroreningar från Södervägs brädgård

Länsstyrelsens beslut om BMP 23-01-13

- Det finns bara en observationspunkt mellan det förorenade området Södervägs brädgård och den planerade vattentäkten. Den observationspunkten ligger i nära anslutning till brädgården.
- Ytterligare spridning till dricksvattenbrunnar öster om brädgården till följd av den sökta verksamheten kan inte uteslutas enligt länsstyrelsens bedömning (med hänvisning till följande bedömning i rapport från Ramböll, 2019: "I sommarsituationen är gradienten mindre än på vintern, och riktningen är mindre klar. Det finns emellertid en tendens för en gradient från väster mot öster.")
- Länsstyrelsens bedömning är därför att det inte går att utesluta en påverkan på strömningsriktningen under perioder med mycket låga grundvattennivåer. En sådan spridning av föroreningar är inte tillåten enligt 5 kap. 4 § miljöbalken.

Interpolerat influensområde





Fråga angående bedömning av risk för spridning av föroreningar från Södervägs brädgård

Swecos fråga

Vilken utredning krävs för att bemöta invändningar om verksamhetens tillåtlighet enligt 5 kap. 4 § miljöbalken?

Situation A (nuvarande) grundvattendelaren är belägen öster om det förorenade området

Situation B (riskscenario) grundvattendelaren förflyttas tillfälligt västerut vid mycket låga grundvattennivåer (på grund av torka/klimatförändringar)

4 kap. 5 § SGU-FS 2023:1

”En grundvattenförekomst har god kvantitativ status när grundvattennivån är sådan att den [...] inte ens inom ett begränsat område ger upphov till förändringar i strömningsriktningen som kan leda till inträngning av [...] annan förorening”

Kommer verksamheten att ge upphov till förändringar i strömningsriktningen som kan leda till inträngning av förorening?

Avgränsning av MKB

- Synpunkter?